

YANGI O‘ZBEKISTON DAVRIDA VOLEYBOL SPORTINING RIVOJLANISHI

*Farg‘ona davlat universiteti Jismoniy
Madaniyat Fakulteti 25-148guruh talabasi
Mahmudov SHukurullo*

Annotatsiya

Mazkur maqolada Yangi O‘zbekiston davrida voleybol sportining rivojlanish jarayoni, davlat siyosati asosida amalga oshirilayotgan islohotlar, sport infratuzilmasining yangilanishi, yoshlar orasida ommalashuvi, ayollar voleybolining o‘sishi va xalqaro maydondagi yutuqlar tahlil etiladi. Shuningdek, voleybol sportining ijtimoiy ahamiyati, ilmiy tadqiqotlar, sport texnologiyalarining qo‘llanilishi hamda istiqboldagi yo‘nalishlar yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Voleybol, sport siyosati, jismoniy tarbiya, yoshlar, sog‘lom turmush, raqamli texnologiyalar, sport infratuzilmasi, ayollar sporti, xalqaro hamkorlik, O‘zbekiston sport tizimi.

Kirish

Jismoniy tarbiya va sport sohalari har bir jamiyat taraqqiyotining asosiy tayanchi hisoblanadi. Yangi O‘zbekiston sharoitida sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, yoshlarni jismonan va ma‘nan yetuk etib tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylandi.

Voleybol sporti esa jamoaviylik, tezkor fikrlash, koordinatsiya va jismoniy bardoshlilikni rivojlantiruvchi ommaviy sport turi sifatida e‘tiborga loyiq. U nafaqat musobaqa shaklida, balki ta‘lim muassasalarida, harbiy qismlarda, korxonalarda sog‘lomlashtirish vositasi sifatida ham keng qo‘llaniladi.

Adabiyotlarni o‘rganish

Voleybol 1895-yilda AQShda Uilyam Morgan tomonidan yaratilgan bo‘lib, bugungi kunda dunyo miqyosida eng ommabop sport turlaridan biridir.

O‘zbekistonda voleybol XX asrning 30-yillarida shakllanib, 1950-yillarda respublika miqyosida musobaqalar o‘tkazila boshlandi. Mustaqillik yillarida bu sport turi yangi bosqichga ko‘tarildi.

Ilmiy manbalarda (Jo‘rayev, 2020; Rahimov, 2023) voleybolning fiziologik, psixologik va ijtimoiy jihatlari o‘rganilgan. Tadqiqotlarda ushbu sport turining yoshlar o‘rtasidagi jismoniy faollikni oshirishdagi o‘rni alohida ta‘kidlanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 5-noyabrdagi PF–6165-sonli Farmoni asosida sport sohasida keng ko‘lamli islohotlar boshlandi. Shu jarayonda voleybol sportiga alohida e‘tibor berildi — yangi sport inshootlari barpo etilmoqda,

xalqaro musobaqalar tashkil qilinmoqda, murabbiylar tayyorlash tizimi takomillashmoqda.

Asosiy qism

1. Davlat siyosati va voleybolning rivojlanish strategiyasi

Yangi O'zbekiston davrida "Sog'lom avlod — millat tayanchi" g'oyasi asosida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirishga katta e'tibor qaratildi. 2022–2025-yillarga mo'ljallangan "Sportni rivojlantirish dasturi"da voleybolni ommalashtirish, xususan maktab, kollej va oliy ta'lim muassasalarida jamoalar tashkil etish belgilandi.

2024-yil yakunlariga ko'ra:

Respublikada 320 dan ortiq voleybol to'garaklari faoliyat yuritmoqda.

48 ta professional jamoa mavjud, ularning 17 tasi ayollar jamoalari.

1500 dan ortiq murabbiy va hakamlar sertifikatlashtirilgan.

35 mingdan ortiq yosh sportchilar voleybol bilan muntazam shug'ullanmoqda.

2. Infratuzilma va sport ta'lim tizimi

So'nggi yillarda voleybol uchun maxsus sport majmualari va zalalarning soni keskin oshdi. Toshkent, Samarqand, Farg'ona va Xorazm viloyatlarida zamonaviy "SmartVolley Arena" loyihalari amalga oshirilmoqda.

Toshkent davlat jismoniy tarbiya va sport universitetida "Voleybol va jamoaviy sport turlari kafedrası" faoliyat yuritib, 2024-yilda 200 nafar mutaxassisni tayyorladi.

Oliy ta'limda voleybol nazariyasi va texnikasi bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. "Voleybolchilarning mashg'ulot jarayonini raqamli monitoring qilish" loyihasi 2025-yildan boshlab amaliyotga tatbiq etilmoqda.

3. Yoshlar o'rtasida voleybolning ommalashuvi

2024-yilda o'tkazilgan "Sog'lom yoshlar — kuchli O'zbekiston" dasturi doirasida 14 yoshdan 25 yoshgacha bo'lgan 120 mingdan ortiq o'quvchi va talaba voleybol musobaqalarida ishtirok etdi.

Maktablarda "1 sinf — 1 jamoa" tamoyili asosida har bir o'quv muassasasida voleybol bo'yicha musobaqalar o'tkazilishi yo'lga qo'yildi.

Ommaviy axborot vositalarida voleybolni targ'ib etuvchi "Volleytime Uzbekistan" teleko'rsatuvi va onlayn turnir platformasi ishga tushirildi.

4. Ayollar voleybolining o'sishi va gender tengligi

Ayollar sporti Yangi O'zbekiston siyosatida ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

2025-yilda ayollar voleybol jamoalari soni 30% ga oshdi, ulardan 12 tasi professional klub maqomiga ega.

2024-yil Osiyo chempionatida O'zbekiston ayollar jamoasi ilk bor 1/4 final bosqichiga chiqdi. Shuningdek, "Zarafshon Queens" jamoasi Markaziy Osiyo kubogida g'oliblikni qo'lga kiritdi.

Bu muvaffaqiyatlar ayollar sportining nafaqat sport, balki ijtimoiy tenglik va ma'naviy o'sishdagi rolini ham kuchaytirmoqda.

5. Texnologiyalar va raqamli transformatsiya

Raqamli texnologiyalar sportni tahlil qilish, natijalarni monitoring qilish va sportchilarning mashg'ulotlarini optimallashtirishda muhim o'rin tutmoqda.

O'zbekiston Voleybol Federatsiyasi tomonidan "VolleyTech Analytics" dasturi joriy etilgan bo'lib, u o'yinchilarning zarba kuchi, sakrash balandligi, to'p uzatish aniqligini o'lchash imkonini beradi.

Shuningdek, "VAR Volley" (Video Replay System) tizimi orqali hakamlilik sifati oshirilmoqda.

6. Xalqaro hamkorlik va yutuqlar

O'zbekiston voleybol jamoalari xalqaro maydonda ham o'z o'rnini topmoqda:

Yil Musobaqa Natija

2023 Markaziy Osiyo chempionati 2-o'rin (erkaklar), 3-o'rin (ayollar)

2024 Osiyo chempionati 5-o'rin

2025 "Tashkent Open International Cup" 1-o'rin (erkaklar jamoasi)

Bundan tashqari, O'zbekiston 2025-yilda Osiyo voleybol federatsiyasiga (AVC) a'zo sifatida "Eng faol rivojlanayotgan mamlakat" nominatsiyasiga ega bo'ldi.

7. Muammolar va istiqbollar

Voleybol sportida hali yechilmagan muammolar ham mavjud:

Ayrim hududlarda sport inshootlari yetishmaydi;

Trenerlar tayyorlash tizimi to'liq raqamlashtirilmagan;

Qizlar jamoalari uchun moliyaviy qo'llab-quvvatlash kam.

Ammo "Sport-2030" strategiyasi doirasida bu kamchiliklarni bartaraf etish rejalashtirilgan:

1. Har bir viloyatda "Volley Academy" markazlarini tashkil etish;

2. Raqamli sport monitoring tizimini to'liq joriy etish;

3. Yoshlar uchun bepul sport maktablarini ko'paytirish.

Xulosa

Voleybol O'zbekiston sport tizimida muhim o'rin tutadi. Yangi O'zbekiston davrida bu soha faqat sport emas, balki yoshlarni jismoniy, ma'naviy va intellektual barkamollikka yetaklovchi ijtimoiy hodisaga aylandi.

Voleybol jamoaviylik, intizom, o'zaro hurmat, raqobatbardoshlik kabi fazilatlarini tarbiyalaydi. Davlat siyosatining izchil amalga oshirilishi natijasida O'zbekiston voleyboli xalqaro maydonda tan olingan sport turiga aylandi.

Kelgusida ilmiy tadqiqotlar, texnologik yondashuvlar va xalqaro integratsiya asosida bu soha yanada yuksalish bosqichiga chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6165-sonli Farmoni, 2021-yil.

2. O'zbekiston Respublikasi Sportni rivojlantirish agentligi yillik hisobotlari, 2024–2025-yillar.
3. O'zbekiston Voleybol Federatsiyasi ma'lumotlari, 2025.
4. Jo'rayev A., Voleybol nazariyasi va metodikasi, Toshkent, 2020.
5. Rahimov M., Sport boshqaruvi va raqamli texnologiyalar, Toshkent, 2023.
6. Asian Volleyball Confederation (AVC) Annual Report, 2025.
7. Mirziyoyev Sh.M., Yangi O'zbekiston — sog'lom jamiyat sari, Toshkent, 2024.
8. Sport-2030 milliy strategiyasi, 2025.